

تیره‌شناسی تورانیان

دکتر پروین گلی‌زاده

انسیه جهان تیغ

دانشجوی زبان و ادبیات فارسی دوره دکتری دانشگاه شهید چمران اهواز و دبیر ادبیات دبیرستان‌های ماهشهر خوزستان

چکیده

از آنجا که با توجه به شاهنامه فردوسی، تورانیان از دشمنان اصلی ایران محسوب می‌شدند و طی جنگ‌هایی ایران را مورد تاخت‌وتازهای خود قرار داده‌اند، برآنیم تا در این بررسی به توضیحاتی درباره آن‌ها پرداخته و نشان دهیم که اصل و ریشه تورانیان به کجا برمی‌گردد و حدود مرز کشور آن‌ها، توران، تا کجا بوده است. آیا آن‌ها با ایرانیان نژاد مشترک داشته‌اند؟ چرا بنابر بعضی پندارها با ترکان برابر دانسته شده‌اند و آیا پندار برابری آن‌ها با ترکان درست است؟

کلیدواژه‌ها: تیره‌شناسی، تورانیان، ایرانیان، حماسه، ترکان

دلایلی که تورانیان را به جنگ با ایرانیان وادار کرده بیشتر تفاوت در مذهب و تمدن بوده است

بوده و از مشرق جیحون به دریاچه آرال امتداد داشت.» (اوشیدری، ۱۳۷۱: ۲۲۳)

درباره نژاد تورانیان محققان بر این باورند که تورانیان و ایرانیان از یک نژادند ولی در بعضی موارد از قبیل تمدن و مذهب با هم اختلاف دارند. مارکوارت در ادامه صحبت خود می‌گوید: «تورانیان آریایی نژاد بودند، جز اینکه از حیث تمدن پست‌تر بودند؛ زیرا ایرانیان شهرنشین شده و به کشاورزی و زراعت می‌پرداختند، حال آنکه تورانیان بیابان‌نورد و چادرنشین بودند.» و سپس درباره هجوم تورانیان به ایران توضیح می‌دهد و تفاوت تمدن‌های آن‌ها را دلیل جنگ‌ها و تاخت‌وتازهای تورانیان علیه ایرانیان ذکر می‌کند. بعد از آن می‌افزاید: «ایرانیان از/شوررتشت دین یکتاپرستی را پذیرفتند و این مسئله تورانیان را بیشتر از قبل علیه آن‌ها برانگیخت، ولی عده‌ای از تورانیان هم پیرو پیغمبر ایران بودند.» (همان)

همان‌طور که از سخنان بالا دریافت می‌شود، دلایلی که تورانیان را به جنگ با ایرانیان وادار کرده بیشتر تفاوت در مذهب و تمدن بوده است. تورانیان، که چادرنشین و بیابان‌نورد بوده‌اند، به انگیزه دستیابی به زمین‌ها و مراتع بیشتر هرازگاهی به ایران حمله می‌کردند.

همان‌طور که گفتیم تور فرزند فریدون بود و فراسیاب از نوادگان تور بود.

«نخستین دشمنی میان ایرانیان و تورانیان نتیجه آزاری است که از تور و سلم به ناحق به ایرج رسید و سپس عقباب تور، خاصه پشنگ و افراسیاب با ایرانیان به جنگ پرداختند.» (صفا، ۱۳۸۹: ۶۱۱).

«شاهنامه در موضوع دوران افراسیاب هم از نظر کلی و هم در جزئیات مطالب، دنباله‌رو زامیادشت است که دوران جوانی افراسیاب را با شکوه توصیف می‌کند و می‌گوید که افراسیاب بعد از کشتن برادرش، غریث، سیاه‌بخت می‌شود و فر کیانی از او جدا می‌شود

دنباله مطلب در وبگاه نشر به

«شکل امروزی واژه توران در اصل، پهلوی و از واژه تور با/ن نسبت ساخته شده. توران، نامی است که قسمتی از سرزمین‌های شمال شرقی ایران بدان نام خوانده شده و ساکنانش تورانی نامیده می‌شوند.» (رضی، ۱۳۴۶: ۵۵)

درباره حدود مرز سرزمین توران نظر نویسندگان و محققان همان است که در بالا گفتیم و در اینجا دو نظر را ذکر می‌کنیم.

«توران سرزمینی است بر آن سوی آمو دریا (جیحون) یعنی ماوراءالنهر و آن به خوارزم متصل بوده و از طرف مشرق تا دریاچه آرال امتداد داشته» (معین، ۱۳۷۱).

نام توران از اسم تور، پسر فریدون گرفته شده و بنابر سخن حکیم فردوسی، فریدون، جهان را میان سه پسر خود تقسیم کرد.

«توران یا تورین سرزمینی بود که فریدون به پسر مهتر خود، تور داد و آن ناحیت ترک و خزر و چین و ماچین بود. دانشمندان آلمانی، مارکوارت، می‌نویسد: خاک توران به مملکت خوارزم که در اوستا و کتب پهلوی آریاویرج نامیده شده متصل